

Тема 1.

Особливості бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності

Питання теми

1. Предмет, суб'єкти та об'єкти та основні завдання обліку і аналізу зовнішньоекономічної діяльності.

1.2. Нормативно-правова база зовнішньоекономічної діяльності.

1.3. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій.

1.4. Відповідальність за порушення валютного законодавства

1.5. Зовнішньоекономічні контракти

1. Предмет, суб'єкти та об'єкти та основні завдання обліку і аналізу зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до ЗУ «Про ЗЕД» зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, що побудована на взаємовідносинах між ними та має місце як на території України так і за її межами.

Враховуючи вимоги всіх законодавчих актів,
МОЖЛИВО

окреслити два головних чинники, які
обумовлюють

віднесення господарських операцій до сфери
зовнішньоекономічної діяльності:

- 1) здійснення операції передбачає перетин майна та/або робочої сили митного кордону України;
- 2) контрагентом українського суб'єкта господарювання повинний бути іноземний суб'єкт господарювання

Склад іноземних суб'єктів господарської діяльності

Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України можуть бути (ст. 378 Господарського кодексу України):

1) господарські організації:

- юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України;
- державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу України;
- інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни й особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані як підприємці України;

3) підрозділи (структурні одиниці) іноземних суб'єктів господарювання, що не є юридичними особами за законодавством України (філії, відділення тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України і зареєстровані як постійні представництва

Основними об'єктами бухгалтерського обліку ЗЕД є:

- валютні засоби і валютні операції,
- товари і їх рух на основі експортно-імпортних операцій,
- розрахункові і кредитні операції між суб'єктами ЗЕД, а також між суб'єктами і обслуговуючими їх банками,
- кінцеві фінансові результати господарської діяльності.

Мета бухгалтерського обліку ЗЕД:

- 1) контроль за зберіганням товарно-матеріальних цінностей і валютних засобів;
- 2) сучасне надання адміністрації, фіскальній і статистичній службі інформації про товарорух, ефективність його використання, про доходи, витрати, фінансові результати, обов'язкові платежі і відрахування;
- 3) забезпечення сучасних і правильних розрахунків по зовнішньоторгових операціях.

Види зовнішньоекономічної діяльності:

- експорт та імпорт товарів, капіталу і робочої сили;
- надання послуг, зокрема виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших послуг;
- наукова, науково міжнародне виробниче ткооперування;
- технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання і підготовка фахівців на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції і операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;
- кредитні й розрахункові операції, створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних і страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності відмічених установ на території України;
- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення загальних господарських операцій і загальне володіння майном як на території України, так і за її межами;
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торгових марок та інших нематеріальних об'єктів власності;
- організація і здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів;
- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- орендні операції;
- операції з придбання, продажу і обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах і на міжбанківському валютному ринку;
- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у винятковій формі законами України.

Класифікація операцій зовнішньоекономічної діяльності

Ознака групування		Види діяльності		
Залежно від предмета договору	Операції з товарами й продукцією			
	Операції з сировиною			
	Операції з машинами й обладнанням			
	Операції з інформацією			
	Операції з роботами й послугами			
За ступенем самостійності	Прямі			
	Непрямі			
За видом використаної валюти	Операції в національній валюті України			
	Операції в іноземній валюті			
За видами операцій	Торговельні			
	Неторговельні			
Ознака групування		Види діяльності		
За видами діяльності	Звичайна	Операційна	Основна	
			Інша	
		Фінансова		
		Інвестиційна		
	Надзвичайна	Події, що виникли внаслідок форс-мажорних обставин		
		Інші операції		
За формами розрахунків	Операції, що передбачають грошові форми розрахунків			
	Бартерні операції			
За спрямованістю	Основні	Експорт (реекспорт)		
		Імпорт (реімпорт)		
	Додаткові	Кредитні		
		Валютні		
		Транспортні	Транзит	
			Фрахт	

За регламентацій наявністю	З погляду необхідності створення постійних представництв	Операції, виконання яких можливо тільки через постійне представництво
		Операції, для виконання яких не обов'язкова наявність постійного представництва
	З погляду необхідності ліцензування і квотування	Операції, виконання яких обмежене ліцензуванням і квотуванням
		Операції, виконання яких не обмежено ліцензуванням і квотуванням

Для забезпечення національних інтересів в Україні заборонені такі види зовнішньоекономічної діяльності:

- 1) експорт з території України предметів, які є національним, історичним чи культурним надбанням українського народу;
- 2) імпорт або транзит будь-яких товарів, які можуть зашкодити здоров'ю чи загрожувати життю населення, тваринному світу або навколишньому середовищу;
- 3) імпорт продукції, послуг, які пропагують ідеї війни, расової дискримінації;
- 4) експорт і імпорт товарів, що пов'язано з порушенням прав інтелектуальної власності.

1.2. Нормативно-правова база зовнішньоекономічної діяльності

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється:

- Україною як державою в особі її органів у межах їх компетенції;
- недержавними органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами, торговими палатами, асоціаціями, спілками), які діють на підставі їх статутних документів;
- самими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV ;
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV ;
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI;
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI;
5. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-XII;
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 04.07.2013 р. № 406-VII;
7. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23.12.98 р. № 351-XIV;
8. Закон України «Про внесення змін до Податкового і Митного кодексів України щодо узгодження їх окремих норм» від 07.06.2012 р. № 4915- VI;
9. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996р. № 93;22
10. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560 – XII.

На території України запроваджено такі правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності:

1. Національний режим регулювання зовнішньоекономічної діяльності передбачає, що до іноземних суб'єктів при здійсненні ними зовнішньоекономічних операцій на території України

застосовується відповідне національне законодавство у повному обсязі.

2. Режим найбільшого сприяння передбачає встановлення пільг для окремих іноземних суб'єктів при здійсненні ними зовнішньоекономічних операцій на території України.

3. Спеціальний режим, який застосовується у вільних спеціальних економічних зонах, а також на територіях митних союзів.

До валютних операцій належать, згідно Декрету КМУ:

- а) операції пов'язані з переходом право власності на валютні цінності за винятком операцій, які здійснюються між резидентами у валюті України;
- б) операції пов'язані з виконанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу з переданням заборгованості та інших зобов'язань предметом яких є валютні цінності;
- в) операції пов'язанні з ввезенням, переводами та вивезенням з території України валютних цінностей.

1.3. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій

Ліцензування – це дозвіл на здійснення операції.

По кожному виду товару встановлюється лише один вид ліцензії.

Індивідуальна (разова) ліцензія – разовий дозвіл, що

має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на період не менший, ніж той, що є необхідним для здійснення експортної (імпортної) операції.

Квотування відноситься до кількісних або вартісних обмежень експорту та імпорту товарів, яке застосовується для збалансування поставок і платіжних балансів.

Квотування здійснюється шляхом видачі індивідуальних ліцензій, при цьому загальний обсяг експорту (імпорту) по ліцензії не повинен перевищувати обсяг, встановлений квотою. По кожному виду товару встановлюється лише один вид квоти.

Види ліцензій у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Класифікація квот в Україні

Ознака класифікації	Види квот		Характеристика квоти
Залежно від напрямку зовнішньоекономічної операції	Експортні		Встановлюються відповідно до міжнародних торгових угод як частка експорту у валовому національному продукті
	Імпортні		Встановлюються з метою захисту внутрішнього ринку як відношення імпорту до валового національного продукту
Залежно від кількості країн	Контингентні	Глобальні	Обмежують обсяг експорту (імпорту) без зазначення країн, на які ці обмеження розповсюджуються
		Групові	Встановлюють обсяг експорту (імпорту) для певної групи країн
		Індивідуальні	Обмежують обсяг експорту (імпорту) для однієї конкретної країни
Залежно від призначення	Квоти для державних потреб підприємств		Передбачають експорт та імпорт товарів для виконання міжнародних

		економічних зобов'язань України
	Регіональні квоти	Регламентуються Міністерством економіки України і розподіляються по регіонах
	Квоти для аукціонного продажу	Квоти, які не використані підприємствами-виробниками при укладанні ними договорів поставки продукції на експорт для державних потреб
Залежно від обмеження імпорتنих операцій	Антидемпінгові	Граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антидемпінгового розслідування та/або антидемпінгових заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначено в натуральних та/або вартісних одиницях
	Компенсаційні	Граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом антисубсидійного розслідування та/або компенсаційних заходів, який дозволено

		імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначено в натуральних та/або вартісних одиницях
	Спеціальні	Граничний обсяг імпорту в Україну певного товару (товарів), що є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів, який дозволено імпортувати в Україну протягом установленого строку та який визначено в натуральних та/або вартісних одиницях

1.4. Відповідальність за порушення валютного законодавства

Здійснення комерційними банками або фінансово-кредитними установами операцій з валютними цінностями без одержання генеральної ліцензії НБУ тягне за собою накладення штрафу в сумі, еквівалентній сумі (вартості) зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за обмінним курсом НБУ на день здійснення таких операцій, із виключення банку з Державного реєстру банків або без такого виключення.

Торгівля іноземною валютою банками та іншими фінансово-кредитними установами без одержання ліцензії НБУ та (або) з порушенням порядку й умов торгівлі валютними цінностями на міжбанківському валютному ринку України встановлених НБУ, тягне за собою накладення штрафу в сумі, еквівалентній сумі (вартості) зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за обмінним курсом НБУ на день здійснення таких операцій, і виключення банку з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж і фінансово-кредитних установ або без такого виключення.

Здійснення розрахунків між резидентами і нерезидентами у межах торговельного обороту без участі уповноваженого банку або здійснення розрахунків між резидентами і нерезидентами у межах торговельного обороту у валюті України без одержання індивідуальної ліцензії НБУ тягне за собою накладення штрафу на резидента в розмірі, еквівалентному сумі валютних цінностей, що використовувалися при розрахунках, перерахованій у валюту України за обмінним курсом НБУ на день здійснення таких операцій (при розрахунках у валюті України – на суму таких розрахунків).

Невиконання резидентами вимог щодо порядку та строків декларування валютних цінностей та іншого майна тягне за собою таку відповідальність:

– порушення строків декларування – накладення штрафу в розмірі 1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожний день порушення;

– порушення порядку декларування – накладення штрафу в розмірі 20 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.